UN BRACONIER POLITIC: OCTAVIAN GOGA

DE:
ZAHARIA BOILA

Blaj, Februarie 1924

Preţul 8 Lei

UN BRACONIER POLITIC: OCTAVIAN GOGA

DE:
ZAHARIA BOILA

Diciosânmărtin
Tipografia Cartea Românească din valea Târnavei S. A.
2952—24.

CUVÂNT ÎNAINTE

Socotind ca o imperioasă datorie tratarea mai pe larg a gestiunei politice a dlui Octavian Goga o fac din îndoit motiv. Deoparte fiindcă personalitatea dlui Goga în politica românească nu e atât de neimportantă, ca să-o trecem cu vederea, ca şi când ar fi vorbă de o cantitate neglijabilă, de altă parte cu cât vom discuta mai amănunţit şi preciz atitudinea şi activitatea dlui Octavian Goga sub raport politic, vom contribui cu atât mai mult la limpezirea situaţiei politice de astăzi.

Nu voi scormoni fireşte viaţa particulară a dlui Goga, pentrucă nu vreau să cad în greşeala secretarilor dela „Ţara noastră", cari în lipsă de alte argumente se îndeletnicesc cu descrierea genealogiei fruntaşilor naţionalişti şi prin plasarea unor calomnii fantastice încearcă să producă dovezi favorabile pentru politica lor echilibristică.

Tot ceace voi spune se referă la omul politic, la atitudinea şi activitatea publică a dlui Goga.

AUTORUL.

CAPITALIZAREA TALENTULUI DE POET

Rar s'a auzit despre vre-un scriitor sau poet să-şi speculeze talentul său şi operele sale poetice, creiând din ele un piedestal de inălţare profană. Dl Goga ca poet şi ca ziarist este incontestabil unul dintre cele mai alese talente câte au răsărit din sânul neamului românesc. Dacă dl Goga rămânea în literatură sau dacă dl Goga punea talentul său în serviciul scopurilor nobile, culturale ale neamului, fără să se amestece în vârtejul politicei militante şi dacă odată s'a amestecat, fără să joace acolo rolul de intrigant, farseur, trădător şi demagog, Dsa era desigur una dintre cele mai respectate figuri din viaţa noastră publică. Dar dl Goga a făcut altceva şi a lucrat altfel.

Mai întâi Dsa a capitalizat situaţia sa de poet adorat în societatea românească pretinzând situaţii politice şi sociale, pe cari nu le obţinea în urma priceperei şi activităţei sale specifice, dar pe cari a trebuit să le obţină în urma simpatiei şi recunoştinţei de care se bucura în societatea noastră ardeleană, ca poet.

Eminescu, care a fost un talent politic incontestabil mai puternic şi mai pronunţat decât cum a fost şi este dl Goga, n'a pretins şi n'a ambiţionat să joace un rol politic de intrigant. Desigur, că dacă voia să-şi creeze o situaţie asemenătoare celei, pe care o deţine astăzi dl Goga, ar fi putut-o avea Dar nici odată Eminescu nu putea să joace rolul de mercenar politic, pentrucă nici el, nici un alt poet de pe lume n'ar fi ţinut-o de demn să se preteze la asemenea machinaţiuni profane. Rousseau, Voltaire, Byron, Puskin, Petöfi, Victor Hugo şi alţii, scriitori, cari au făcut politică militantă şi cari au jucat un rol important în viaţa politică a neamului lor au avut altă menire şi altă atitudine mult mai prodigioasă şi demnă. Au fost îndrumători şi desrobitori, chiar şefi de revoluţie, dar n'au făcut pe di-

plomatul neguţător. Este oarecum potrivnică firei şi chemărei unui poet să facă pe politicianul trăgător de sfoară de după culise. Nici unul din cei citaţi de mine şi nici alţi scriitori nu s'au dedat la astfel de roluri, dacă nu înjositoare, în tot cazul odioase.

Dl Goga n'a înţeles acest secret al oamenilor mari şi nu pricepe cum nu i-să dă acel respect politicianului de care se bucură poetul şi se supără dacă vre-un ziarist poznaş îl numeşte „fost poet". Dl Goga nu este cum zice dl Radu Dragnea „Eliberatorul intelectualului rob", ci este pur şi simplu un cămătar al talentului, al intelectului şi prin atitudinea, prin acţiunea şi prin rolul dsale a contribuit mai mult chiar ca aceia care din voie sau nevoie s'au lăsat exploataţi, la demoralizarea şi prostituirea intelectului și a talentului. Dacă dl Goga se punea dela început fără şovăire, fără gânduri ascunse, fără precupeţie în slujba unui mare ideal, chiar a ideii naţionale de a cărui muschetar se pretează astăzi şi nu-şi punea talentul şi intelectul său în slujba intrigilor oculte ale parveniţilor și reacţionarilor, ale paraziţilor și fanarioţilor pentru a răsturna miniştri şi a cocoţa alţii, pentru a exploata curente demagogice, pentru a licita în contul pretenziunilor naţionale, deci scurt şi limpede dacă dl Goga nu făcea pe agentul salariat, pe mercenarul în politică, figura lui apărea într'adevăr îmbrăcată în aureola unui desrobitor şi îndrumător.

Coborându se din Olimp, unde trebuia să rămână, tocmai ca să nu fie robul industriei politice, dl Goga a putut stoarce şi va putea încă câştiga aplauzele mulţimii, dar nu aceasta este gloria, la care râvnesc adevăraţii bărbaţi de stat și apostoli ai neamului.

ARDELENII ȘI DL GOGA

La alegerile generale din anul 1922 dl Octavian Goga n'a putut fi ales nici intr'uu singur cerc în Ardeal, ba a căzut chiar în „patria sa mai mică" la Reşinari, de unde e originar, obţinând mai puţine voturi chiar decât candidatul liberal. Și nu se poate spune că guvernul care a ştiut să scoată prin cunoscutele

sale fărădelegi învingător din urne pe un aderent obscur al gogismului la Alba Iulia, nu i-ar fi acordat răsfăţatului său opozant alegeri libere. Aceasta atitudine ostilă a Ardealului faţă de dl Goga şi măscăricii lui politici este de o obârşie proaspătă. Ea se datoreşte unei convingeri generale a opiniei publice conştiente, care şi-a rostit sentinţa definitivă asupra dlui Goga. Asupra politicianului Goga.

Totuşi au fost vremuri când dl Goga se bucura de largi simpatii şi de încredere aproape unanimă. Abea a trecut de treizeci de ani dl Goga este numit secretar general al „Astrei", membru în direcţiune la „Albina", este ales în comitetul naţional şi membru al Academiei. Tot ce putea obţinea un Ardelean după o lungă şi rodnică activitate publică dl Goga a obţinut îndată la începutul carierei sale. Mai târziu la memorabila adunare dela Alba-Iulia dl Goga este ales în primul guvern ardelean chiar în absenţa lui. Odată chemat fiind Partidul Naţional la putere primul care e numit ministru este dl Goga. Va să zică onoruri şi situaţie morală strălucită, tot ce poate da un popor subjugat de străini i-sa dat dlui Goga, i-sa dat poetului, alesului naturii. Ce este asta dacă nu o manifestare pentru intelectualul desrobit şi o dovadă vie că, societatea ardeleană a înţeles şi a răsplătit dela început talentul unui scriitor dela care aştepta o apărare dârză a drepturilor sale. Nici Coşbuc, nici Eminescu, nici Alexandri, nici Vlăhuţă, nici Caragiale, nici Iorga nici un alt poet şi scriitor din Vechiul Regat nu a fost răsplătit în acest mod şi nu i-sa dat importanţa care li-se cuvenea după talentul şi munca lor. N'a trebuit dl Goga să lupte pentru emanciparea intelectualilor şi a scriitorilor. Răsplata şi recunoaşterea naţiunii s'a prezentat îndată, a izbucnit spontan, cum era firesc. Alţii, antemergătorii şi îndrumătorii luptei pentru desrobirea naţională în Ardeal, un Inocenţiu, Micu, Şincai, Maior, Bărnuţiu, Bariţiu etc., etc. s'au îngrijit ca în Ardeal să nu fie robi scriitorii şi poeţii şi datorită activităţii lor dl Goga a putut fără nici o greutate în mod firesc să-şi ocupe locul ce i-se cuvenea. Că apoi cum a ştiut dl Goga să-şi păstreze demnitatea şi autoritatea postului său în faţa opiniei publice este iarăşi o altă chestiune.

DOMNUL GOGA APARE PE SCENĂ

In aceasta ordine de idei veţi înţelege chiar dela început care au fost motivele şi interesele ce au alimentat motorul sufletesc al dlui Goga în scurta şi aventurioasa sa carieră politică.

Spirit negativ, mentalitate mediocră de politician, fire distructivă, şiret, invidios şi ambiţios peste orice măsură dl Goga nu s'a desminţit din ziua întrării pe scena politică şi până astăzi nici odată.

Oamenii politici socotesc ca primul lor debut să fie legat de un eveniment important, de o creaţie, de o mişcare naţională generală. Ei bine, dl Goga a ţinut să debuteze pentru primaoară prin o critică răuvoitoare discreditantă şi subminătoare a partidului naţional în era celui mai turbat şovinism unguresc şi în preajma marilor evenimente internaţionale. Intr'un timp când solidaritatea neamului românesc din Ungaria trebuia mai tare păstrată, disciplina cu mai mult zel cultivată energia noastră mai intenzificată în slujba ideii naţionale dl Goga a iniţiat şi a condus aşa zisa mişcare de primenire tribunistă. Sub masca idealistă a purificatorului necruţător, folosindu-se de nemulţumirile fireşti, cari există întotdeauna la oricare massă organizată şi angajată în luptă îndelungată şi desperată, dl Goga a cerut „la vedere" reforme şi primeniri utile, în realitate însă imposibile de executat pentru a putea veni să arete că „actuala conducere a partidului naţional" nu este capabilă, că trebuie înlăturată şi primenită. Primejdia acestei acţiuni de subminare era cu atât mai mare, cu cât bărbaţi valoroşi şi chiar publicişti eminenţi s'au alăturat la aceasta mişcare, aşa cum fac astăzi mulţi naivi care nu-l cunosc pe dl Goga. Nu voim să întrăm în tratarea amănunţită a procesului tribunist care s'a desbătut la timpul său, dar accentuăm că întrucât acţiunea dlui Goga succedea, în cel mai bun caz Românii din Ardeal să desbinau în două sau în mai multe partide. Dumnezeu ne-a ferit de aşa un dezastru. Ne-a ferit de protecţia politicianilor maghiari de care s'a apropiat dl Goga în rolul precizat mai sus a diplomatului neguţător, pentru a trafica pe spinarea revendicărilor şi a idealului nostru naţional.

Evenimentele cari au urmat după imediata tranşare a acţiunii tribuniste şi situaţia din prezent l'au desavuat pe dl Goga complet. „Tribuna" a trebuit să-şi sisteze apariţia, iar tribuniştii cei mai distinşi şi reprezentativi, oamenii de bună credinţă, cari n'au ştiut să-i descopere potecile secrete pe cari dorea să înainteze castelanul dela Ciucia, l'au părăsit şi astăzi se găsesc în tabăra partidului naţional.

Dl Goga a plecat în străinătate pentru studii politice şi literare. Că ce studii o fi făcut şi pe unde a umblat nu ştim. Că o fi complectat studiile sale întrerupte la universitate sau că a cetit în sfârşit „Faustul" pe care după propria sa mărturisire nu l'a fost cetit la plecare, asta nu o ştim, dar nici nu o cercetăm. Rezultatul acestor ani de studii l'am gustat în opera dramatică „Domnul Notar" care ca operă literară este de o valoare mediocră şi n'a avut decât succese politice. Alt bărbat politic părăsind câmpul de luptă a Ţării sale caută cel puţin legături în străinătate sau serveşte într'un alt chip neamul său (prin propagandă, conferenţe etc.) Dsa s'a mărginit să-l viziteze pe dl Scotus Viator cu care de altfel era cunoscut din Ardeal.

Dacă i-ar fi venit cuiva în minte să cerceteze că ce activitate strict politică a desvoltat dl Goga în Ardeal pe timpul Ungurilor rămânea stupefiat de rezultat. Putem număra pe degete adunările politice şi conziliile judeţene unde a vorbit. Dl Goga s'a plâns mereu de lipsa de organizare a partidului naţional. Ei bine, nu putem număra nici trei sate care le-a organizat dl Goga politiceşte. Este adevărat, că dl Goga a încercat să se angajeze la conducerea organului „Lupta", dar plănuind un atac violent, însă fără rost şi nejustificat împotriva dlui Nicolae Iorga, pe atunci deja simpatizat în Ardeal, comitetul naţional a trebuit să renunţă la serviciile „enfant"-ului teribil, pentrucă nu putea aproba nici un amestec în politica internă a României şi nu putea pune la dispoziţia dlui Goga ziarul „Lupta" pentru aranjarea unor răfuieli personale.

Tot dsa s'a plâns că atitudinea Comitetului naţional nu este îndeajuns de intrasigentă. Să ne spună dl Goga pe timpul Ungurilor când a vorbit studenţilor despre ideia naţională, unde a organizat mişcări de stradă, ce comploturi a făcut împotriva guvernului şi statului maghiar? Ce uşor este să faci astăzi

comploturi şi manifestări de stradă sub patronajul baionetelor când ştii dinainte că, administraţia sau guvernul n'o să te tragă la răspundere. Intreb: gestul dlui Goga este eroizmul pe care-l cântă poeţii sau o simplă manoperă a tiraniei, împotriva cărora s'au revoltat sclavii îndotdeauna de două mii de ani încoace?

DL GOGA ŞI RĂSBOIUL

Dl Goga a trecut în vechiul regat înainte de războiu şi aproape pe tot timpul răsboiului a rămas în vechiul regat aşteptând „împlinirea visului nostru secular". Mai putem adăuga că s'a alăturat acţiunei intervenţioniste inaugurată de marii dispăruţi Filipescu şi Tache Ionescu. Ei bine, pasul acesta nu putea fi socotit de un merit special pentru un poet de origine ardelean, asta era doar datoria tuturor oamenilor de bine. Apoi a aştepta „împlinirea visului secular" lângă o halbă de bere la Caffè Imperial sau în foyerul hotelului Regal putea fi fireşte o foarte amuzantă petrecere, dar nu e suficientă pentru un fruntaş al poporului. De bunăsamă că mai puţin plăcută a fost situaţia dlor Branişte şi a părintelui Manu (pe care nu e număr să nu-l terfelească „Ţara noastră" în noroi), cari în timpul până când dl Goga lucra din răsputeri să consume aperitivele dela Capşa, sgriburau de frig în temniţa Seghedinului, a dlui Zaharie Muntean şi Popescu şi alţii, cari aşteptau călăul să-i spânzure, a miilor de preoţi, învăţători, ţărani, cari erau târâţi la internare, a sutelor de mii de ostaşi, cari cu Maniu în frunte erau constrânşi să prindă arma pentru un scop străin şi erau aruncaţi pradă morţii şi a mizeriei fără seamăn pentru ani dearândul în tranşeele Volhiniei, Tirolului şi a Galiţiei, a dlui Ştefan Pop care trebuia să ţină piept „tigrilor" şi a dlui Vaida care cerea în plina cameră Ungară separarea Transilvaniei de corpul „Coroanei maghiare". Ce făcea în acest timp dl Goga? Nu-i voi cere socoteala deabunăseama pentrucă n'a prins arma şi n'a trecut Carpaţii cu prima patrulă.

Ştiu prea bine că asta este datoria noastră a celor mulţi şi proşti, bărbaţii de stat de talia dlui Goga, cari au cântat până au răguşit „Ardealul ne chiamă" şi că „Vrem să fim în-

gropaţi cu faţa spre Ardeal“ trebuiau să trăiască spre binele Ţării, să scrie articole împotriva dlui Cantacuzino, să-i declare de trădători pe dnii Maniu şi Vaida, să-l împace pe dl Argetoianu cu dl Averescu, să consume papricaş cu Ungurii şi să ţină conferenţe pentru studenţi. Prin urmare repet că nu vreau să-i fac imputare pentru serviciul militar prestat la partea sedentară sau la mare Cartier General. Dar întreb ce a făcut dl Goga îndărătul liniei de foc? Organizat-a Crucea Roşie, fost-a oare în Siberia să organizeze voluntarii, fost-a în străinătate să facă propagandă în favorul nostru pe lângă Antanta? A vizitat cu dl Soricu soldaţii de-arândul tranşeelor să-i îmbărbăteze, sau fost-a cu dl Voicu Niţescu în Siberia să organizeze voluntarii s'au jertfit-a ca dl Pavel Brătăsanu pentru propagandă? Făcut-a la fel cu dl Lascu, care se zice că a adus servicii uriaşe cauzei noastre la Marele Cartier General? S'a dus cu dnii Stoica şi Moţa să facă propagandă în America? Poate s'a dus în Basarabia să organizeze ace a provincie cu dnii Ghibu, Schiopu, Bornemisa şi alţii? Elaborat-a pentru guvernul central sau pentru Comandamentul Suprem un plan de organizare al Ardealului? Peste tot tras-a Marele Cartier General ceva folos practic în urma activităţii dlui Goga? Se zice că dl Goga a stat mult timp la Nizza tocmai în ajunul tractărilor de pace. Nu ştim ce va fi făcut acolo, cert este, că nici dl Brătianu, nici dl Vaida, nimeni nu vorbeşte de „serviciile mari şi nepreţuite“ ale dlui Goga, în schimb delegaţia română a găsit o situaţie îndeajuns de dificilă pentru noi.

Dar atunci cum rămânem cu activitatea din cursul răsboiului a dlui Goga? Un fruntaş al neamului cum se pretinde că este, nu poate sta la terasă cu „Universul“ în mână discutând „evenimentele importante“ în rând cu ceilalţi muritori. El trebuie să fie într'un şir cu cei mari, cari cârmuiesc „fac şi desfac“, organizează poporul pentru opera cea mai grandioasă din istoria neamului. Dl Goga a proslăvit pe dl Maniu într'un articol apărut în anul 1915 în „Universul“ intitulat „Pleacă şi Maniu“, acum după 5 ani dela Unire, îl declară de trădător fără nici un motiv serios, numai şi numai fiindcă aşa pretind interesele Partidului Averescan, mai bine zis interesele sale personale de ambiţios însaturabil.

DL GOGA ŞI CONSILIUL DIRIGENT

Poate vor fi astăzi naivi care nu vor crede una cu capul că dl Goga, care este cel mai îndârjit adversar al Consiliului Dirigent, a fost membru în acel Consiliu aproape până la dizolvarea lui. Nici la organizarea, nici la îndeplinirea actului de Unire dela Alba-Iulia dl Goga n'a participat. Putea foarte uşor să se grăbească în Ardeal îndată după izbucnirea revoluţiei, pentruca să ia şi el, marele cântăreţ naţional, parte activă la grandioasa mişcare de desrobire naţională. Nu căutăm motivele cari au determinat pe dl Goga să stea la Nizza în acest timp critic, cheltuind paralele „împrumutate" dela Aristid Blank. Dsa va trebui să dea însă seamă istoriei pentru faptul că a lipsit de pe câmpul de luptă tocmai atunci când s'a ridicat întreg Ardealul pentru ca să proclame ruperea sa de către Ungaria şi unirea politică cu toate ţinuturile româneşti. Acum după cinci ani, cu toate că nimeni nu îndrăsneşte nici liberalii, nici foştii aderenţi ai neutralităţii, să micşoreze importanţa actului dela Alba-Iulia, dl Goga în deplină consonanţă cu diplomaţia dela Budapesta încearcă să dovedească, că actul unirii nu este o manifestaţie a neamului românesc din Ardeal, ci o simplă „ticluială a câtorva ambiţioşi dintr'o „cameră obscură de hotel" Actul unirii, hotărârile dela Alba-Iulia cari au format, după cum era natural, argumentul principal în mânile dlui Brătianu la conferenţa păcii, pentru dl Goga, n'au altă importanţa decât un simplu act particular, care în definitiv constitue o *plastografie* pentrucă, — vorba dlui Goga — „nu acopere voinţa poporului întreg". Apoi dacă aceasta opinie poate încânta pe contele Bethlen, pe Ugron şi consoţii cu cari dl Goga a încheiat de curând un pact secret, căci sunt identice cu părerile lor, pe noi, pe oricare român cinstit şi conştient nu poate decât să-l revoalte şi să-l umple de scârbă faţă de acest aventurier abil al politicei româneşti. Aceasta părere separată a dlui Goga asupra adunării dela Alba-Iulia nu l-a înpiedecat câtuşi de puţin să primească rolul de membru în Consiliul Dirtgent conferit dlui Goga tocmai prin aceia adunare persiflată.

Reîntors dela Paris dl Goga a venit cam târziu şi plictisit să-şi ocupe postul de şef de rezort al Consiliului Dirigent.

In aceasta calitate vă întreb ce a facut dl Goga pentru binele Patriei, a Ardealului şi a Administraţiei? Răspunsul este scurt şi lapidar: A intrigat. Şi n'a intrigat impotriva ungurilor, a bolşevicilor sau a bulgarilor, nici împotriva celoralalte partide, ci simplu şi pur împotriva partidului şi a guvernului din care făcea parte. O astfel de ocupaţie este confortabilă şi plăcută poate pentru o femeie înbrătrânită în răutate şi flecării, dar nici decum nu este demnă pentru un poet sau bărbat de stat cum se pretinde dl Goga că este.

Datoria lui ca membru al Consiliului Dirigent ar fi fost alta şi anume să lucreze pentru organizarea şi pentru romanizarea Ardealului, pentru combaterea curentelor extremiste şi pentru propagarea ideii naţionale. Ce a făcut dl Goga ca şeful rezortului de propagandă? Scris-a vre-o broşură sau măcar un articol? Har Domnului talentul nu-i lipsea. Dar atunci ce motive l'au îndemnat să păstreze o tăcere? Organizat-a măcar o singură adunare şi rostit-a măcar o singură vorbire?

In schimb a ponegrit pe sub ascuns colegii din Consiliul Dirigent, a întreţinut o atmosferă ostilă acestui Consiliu prin cafenele şi bodege, a strâns cu încetul şi pe sub ascuns o armată de intriganţi şi conspiranţi împotriva Consiliului Dirigent. N'a produs însă nici când vre o dovadă serioasă împotriva vreunui membru al Consiliului. A învinuit Consiliul Dirigent de necinste, a rămas însă membru al acestuia. Nu a avut îndrăzneala să păşească în public cu acestea acuzări perfide decât mai târziu când făcea deja parte din guvernul Averescu. Cum se impacă aceasta atitudine ehivocă cu morala, numai bunul Dumnezeu ştie, la nici un caz însă un astfel de om nu poate fi îndrumător al tinerimii.

Dar pentru ca să înţelegem pe deplin rolul şi machinaţiunile dlui Goga suntem necesitaţi a vorbi de curentul ostil împotriva Consiliului Dirigent.

Consiliul Dirigent a luat în primire puterea publică asupra Ardealului într'un moment, când aci a fost în descompunere întreg aparatul administrativ, autoritatea Statului a fost complect sdruncinată, putere armată nu a existat, visteria Statului a fost goală, căile de comunicaţie au fost într'o stare deplorabilă, depozitele de alimente au fost jefuite şi peste toate acestea nu

încetaseră ravagiile mişcării revoluţionare, apoi pacea n'a fost încheiată, ba ne găseam în răsboiu cu Ungaria. A lua în mână frânele guvernării între astfel de împrejurări este de fapt un act de eroizm fără păreche în istoria neamului nostru Când se analizează deci guvernarea Consiliului Dirigent, nu se poate trece peste judecarea acestor împrejurări.

Guvernare absolut bună nu există. Există o guvernare rea sau mai puţin rea, bună sau mai puţin bună. Nu vom susţinea de sigur că guvernarea Consiliului Dirigent a fost perfectă şi lipsită de greşeli. Vorbind de guvernare voi face o analiză comparativă. Aşa punând teza pot să afirm, fără exagerare, că guvernarea Partidului Naţional este dacă nu cea mai bună, cel puţin între cele mai bune a partidelor, cari au guvernat vreodată.

Am văzut cum toate calomniile plasate în contra Consiliului Dirigent s'au spulberat rând pe rând şi cum s'au înecat în ridicolul stârnit în urma guvernării ilegale, necinstite şi parazitare a liberalilor şi Averescanilor. Dacă ne vom ocupa totuşi mai în jos de aceste acuze, o facem că nu vrem să prezentăm impresia, că partidul naţional îşi scuză guvernarea sa prin nefastele guvernări cari au urmat.

Inainte de a vorbi însă de acestea acuzări să fixăm dar pe scurt care este opera Consiliului Dirigent. In abea un an şi două luni acest guvern revoluţionar al partidului naţional a organizat întreg aparatul administrativ punându-l în funcţie, a restabilit complect autoritatea Statului, a încassat dări şi impozite, realizând mari venituri pentru Stat, a pus în funcţie căile ferate şi poşta, a restabilit ordinea, siguranţa de drept şi privată a organizat armata ardeleană, a executat o mobilizare generală, a iniţiat răsboiul cu Ungaria, a alimentat întreaga armată operativă şi asta într'o situaţie mizeră luptând cu mii de greutăţi. A determinat guvernele antantei şi în special exponenţii lor, pe generalii Berthelot şi Franchet d'Esperay la abandonarea graniţei fixate prin armistiţiul dela Belgrad aşezând astfel bazele solide pentru tratativele păcii în chestia naţională. A pacificat ungurii din Ardeal fără ca să fi fost nevoit a vărsa sânge nici măcar într'un singur caz, lucru ce nu s'a putut întâmpla nicăiri în statele unde au izbucnit mişcări revoluţionare. A aplanat nenumărate greve, deslegând în mod norocos problemele munci-

torești dela ordinea zilei. A înființat sute de școli românești organizând în urmă Universitatea din Cluj, precum și Teatrul și Opera românească, institute cari constitue o falâ pentru românizmul întreg. Noi cari am fost martorii acestei activități laborioase, o putem aprecia cu atât mai mult, că vedem azi cum epigonii mâncați de invidie și întunecați de prostie dărâmă rând pe rând marea operă a Consiliului Dirigent.

Consiliul Dirigent a avut mulți dușmani. Dușmanii aceștia au răsărit nu în mod spontan ci grație unei acțiuni premeditate și bine organizate, care avea de scop compromiterea guvernării Ardelene. In primul rând liberalii aveau interesul să compromită aceasta guvernare. Menită să le facă mai târziu o concurență temută. Și nu s-au înselat. Dar aceasta a fost interesul tuturor acelor politiciani de duzină, cari fie din invidie, fie din interese meschine personale, fie din alte motive neimportante, nu se puteau împăca cu o guvernare solidă și serioasă. Mijloacele folosite de acesti dușmani nevrednici au fost tot atât de detestabile cum erau și nizuințele lor. Intriga, calomnia și trădarea, iată prin ce și-au ajuns scopul pentru a reveni pe urmă și prin guvernarea lor să desmintă singur toate acuzele ridicate impotriva guvernării partidului național. Membrii Consiliului Dirigent și-au dat încă dela început seamă, că oricare ar fi rezultatul muncei lor, ori câtă trudă vor depune la diferite departamente, oricâte jertfă vor aduce, ori câtă grijă vor purta în munca gigantică a reorganizării și refacerii noului Ardeal, meritele lor nu vor fi recunoscute, personal ei se vor prăbuși sub greutatea răspunderii. Dar la o așa campanie infamă de distrugere la o ingratitudine atât de grosolană, la atacuri atât de violente și josnice nimeni nu se aștepta.

Și dacă aceasta campanie de subminare și distrugere a dat roade, vina nu este a opinii publice, ci a imprejurărilor anormale prin care a trecut și trece și azi viața publică românească.

Dl Goga a știut întotdeunea să esploateze curentele populare pentru a-i aservi intereselor sale proprii. Astfel și cu resentimentul opiniei masselor impotriva Consiliului Dirigent Dl Goga a apărut pe scenă, ca un Zeu al răsbunării devenind pe urmă un tovarăș al șoarecilor, cari rod cașcavalul. D-sa a vroit

să se folosească de acest curent pentru a scăpa de concurenţii săi dela partidul naţional. Crezându-se atotputernic şi îmbătat de un succes momentan a perorat despre distrugerea partidului naţional. „Marele" distrugător a fost însă prea curând scos din arena politică tocmai pentru motivul politicei sale făţarnice şi amorale.

PRO DOMO

Preocuparea cardinală a dlui Goga a fost penegrirea fără scrupule, fără cea mai mică bază de adevăr, fără pretext a dlui Romul Boila. Intenţiunea lui ascunsă cu puţină abilitate a fost să distrugă pe omul care stă în relaţiuni familiare mai aproape cu dl Maniu, pentru a putea veni pe urmă şi să întinde reţeaua de bănuieli asupra şefului partidului naţional, nebănuit până acuma nici măcar de adversarii lui. Am înţeles fireste dela început aceasta manoperă puţin onorantă a castelanului dela Ciucea. Şi dacă dl Romul Boila a reagat cu atâta îndârjire şi punctuositate asupra acestori „acuzări" motivul a fost, că vroia dela început, din rădăcini să stârpească planta mocirloasă a calomniilor.

Dl Romul Boila a declarat dela început adresându-se direct dlui Goga, că este gata a să supune unei anchete, unui juriu de onoare, care să aibă o largă competenţă şi să lucreze grabnic, pentruca să nu se aştepte procedura lungă şi anevoiasă a Justiţiei. I-sa răspuns cu ironie, că vrea să fugă de răspunderea din faţa Justiţiei. Deşi gestiunea Consiliului Dirigent nu a putut fi tratată conform Constituţiei vechi româneşti, chiar conform constituţiei ungureşti, decât în faţa Parlamentului constituit, ca organ de judecată, totuşi pentru a nu produce impresia, că vrea să scapă cu ajutorul unei greşeli de formă a acuzatorilor, dl Romul Boila a ridicat mănuşa aruncată şi a intentat, cel puţin zece, procese la diferite Tribunale din Ţară. (La Ilfov, la Sibiiu şi la Cluj.) Şi acum ce sa întâmplat? Procesele din Cluj n-au ajuns la desbatere şi au fost mereu amânate sub diferite pretexte. Ba, că nu se găseşte autorul. (Dl Goga n-a primit răspunderea articolului), ba, că autorul

este deputat şi trebuie să-i suspendă imunitatea, ba că nu este la dosar autorizaţie, ba, că a dispărut manuscrisul, ba, că a dispărut însuşi ziarul („România" din Cluj fiţuica dlui Goga) s'a tot trăgănat cu judecarea proceselor până ce a venit decretul de amnestie şi „acuzatorii", acum acuzaţi de calomnie au fost amnestiaţi. Posedăm dovezi, că ministrul de Justiţie de atunci poate nu fără ştirea dlui Goga, a ordonat suspendarea proceselor. Procesele dela Tribunalul Sibiiu intentate pentru articolele apărute în foaia dlui Soricu au trebuit sistate fiindcă nu se găsea nici manuscrisul, nici autorul, nici numărul din ziar, toate au dispărut, iar dl Soricu a fost atât de „cuminte" să nu ia răspunderea. Procesele dela Tribunalul de Ilfov, spre lauda Tribunalului „regăţean" fie zis, au fost desbătute în timp relativ scurt. Dar se întâmplase, că nici aici n'au răspuns nici dl Eugen Goga, nici dl Octavian Goga, ci au pus în locul lor un „strohman", un biet ziarist de profesie, care s'a grăbit să declare, că nu se identifică cu nici una din acuzele aduse impotriva dlui Boila, că nu este autorul şi în acelaş timp a cerut dlui Boila să-l ierte pentru a nu fi condamnat. Dl Romul Boila a retras acuza faţă de acest domn ziarist, nevinovat de altfel, după care s'au pitulit adevăraţii vinovaţi, totuşi Tribunalul l'a condamnat la 6 luni închisoare din motive de procedură. Şi ce credeţi, care a fost atitudinea dlor Eugen şi Octavian Goga? In loc să ia ei răspunderea pentru articolele scrise în foaia lor, în loc să-l absolve ei pe fostul lor secretar de redacţie, s'au grăbit să constate prin ziare, că dl Romul Boila simţindu-se vinovat şi-a a retras acuza?! Au retăcut fireşte, că dl Boila şi-a retras acuza faţă de ziaristul, căzut în capcană nevinovat, nu însă şi faţă de dl Goga, respective faţă de adevăratul autor. Acest procedeu nedemn, nu pentru foşti miniştrii şi deputaţi, ci pentru un birjar din mahalaua Bucureştilor, caracterisează pe deplin mentalitatea „marelui indrumător al tinerimii".

Concomitent cu procesele de presă s'a ordonat din partea guvernului averescan ancheta, nu impotriva întreg Consiliului Dirigent, nici impotriva resoartelor unde de obiceu se fac „afaceri", ci numai impotriva resortului de Alimentare şi Comunicaţie presidat de dl Romul Boila. Deşi sa cerut anchetă

încă de pe timpul guvernării dlui Vaida impotriva dlor Bontescu şi Osvadă, totuşi pe acestia dl Goga, din motive, cari nu vreau să le înşir „i-a cruţat" şi a ordonat ancheta numai la un resort. Fireşte nu vreau să afirm prin cuvintele mele, că gestiunea dlor Bontescu sau Osvadă n-a fost corectă, vreau numai să subliniez aceasta mentalitate dublă, de purificator şi muşamalizator în acelaş timp al dlui Goga, care se apropia cu ramura de măslin către prietinii săi Bontescu şi Osvadă, cari mai erau şi directorii „Băncii Agrare", paralel însă purta răsboi de purificare impotriva dlui Romul Boila. Dl Bontescu n'a cerut şi poate n'a fost mulţămit cu aceasta „favorizare" şi „agraţiare", om corect cum îl cunosc, a fost poate revoltat de protejarea amicului său Goga şi dacă a făcut o greşeală, a fost, că n'a cerut singur ancheta. Sau poate nici asta n'a fost greşeală, căci dl Bontescu cunoştea mai bine, ca mulţi alţii valoarea „morală" a purificatorilor de soiul dlui Goga.

Cum s'a terminat ancheta impotriva resorturilor conduse de dl Romul Boila se ştie. Nici o incorectitate, nici un abuz nu s'a semnalat. Şi cu toatecă toţi comisarii de alimentare primiseră certificate de bună purtare, nici dl Goga, nici dl Groza n'au avut curajul să vină în public cu recunoaşterea adevărului. Dl Groza a recunoscut pe culoarele Camerei în faţa dlui Maniu, că ancheta n'a putut stabili nici o incorectitate faţă de dl Boila, totuşi i-a lipsit curajul să o recunoască şi în faţa lumii, înşelată şi amăgită cu poveştile de calomnii murdare.

Ancheta a fost scump plătită din partea statului. Nu invidiăm funcţionarii pentru diurna grasă ce au încassat, ei au lucrat doar pentru aceasta diurnă ziua şi noaptea, împreună cu 24 de agenţi secreţi, cari au cutrierat Ardealul spre a găsi un singur om care să afirme, că a mituit fie pe dl Romul Boila, fie pe vre'un colaborator al său. Şi dacă impotriva altor miniştrii se pot aduce acuze şi cazuri concrete cu duiumul, este curios, cum nici un caz nu se poate aduce impotriva dlui Romul Boila, cum nici un om nu se găseşte să-l poată acuza cu ceva faptă incorectă, cum nici o singură dovadă, nici cea mai palidă, nu s'a putut procura.

Inţelegând dl Romul Boila, că dela clica dlui Goga înzădar aşteaptă vr'o resemnare sau recunoaştere, căci „rehabili-

tare" n'a cerut nicicând, neavând nevoie de ea, a făcut ultimul pas spre a convinge şi pe cei mai naivi şi creduli oameni, că aci a fost vorbă de o campanie ticăloasă de calomniare şi a cerut ancheta parlamentară. Dela parlamentul averescan, care nu se putea spune, că a fost ostil dlui Goga. Dar nici parlamentul n'a avut curajul să ordone ancheta; gogiştii, au înghiţit aluziile ironice ale presei şi au continuat să calomnieze pe sub ascuns şi fără nici o răspundere.

Paralel cu aceasta campanie, pentru caractizarea căreia, abea găsim adjective în dicţionarul romănesc, guvernul averescan şi dl Goga s'au îngrijit să cheltuiască milioanele dela fondurile secrete, lăsate neatinse din partea dlui St. C. Pop, pentru scopuri de propagandă şi alegere. S'au îngrijit să folosească şi milioanele găsite în cassa Consiliului Dirigent şi distribuite pentru scopuri culturale. Nici o mustrare de conştiinţă n'au avut deşi acestea milioane au fost agonisite prin munca uriaşă, priceperea şi cruţarea desvoltată la Resortul de Alimentare diriguit de dl dr. Romul Boila. Au ştiut să ridice milioane dela Resortul Internelor pentru alegerile parţiale. Insfârşit nu avem nici timp, nici loc să înşirăm panamalele averescanilor.

Constatăm însă cu intristare, că acest domn Goga, care a lucrat aşa de fără scrupule, când a fost pus în situaţie de răs pundere, astăzi este aplaudat în Cluj, ca indrumător al tinerimii şi propagator al ideii naţionale.

URMĂRILE TRĂDĂRII DLUI GOGA

Cu alt prilej l'am numit pe Dl Goga „trădătorul intereselor Ardealului". Dsa a făcut cum practică de obicei acuzaţii, care îşi asumă o crimă mai mare, numai pentru ca desvinovăţindu-se de ea să poată scăpa teafăr şi de consecinţele păcatelor mai mici. Eu n'am zis nici când, că dl Goga a fost trădător de patrie sau trădător de neam.

Dar susţin şi sunt gata a dovedi, că dl Goga este trădătorul intereselor ardeleneşti, principalul vinovat al demoralizării Ardealului şi heroldul sistemului fanariot în Ardeal.

Cari au fost urmările rupturii executate de dl Goga?

In primăvara anului 1920 după 70 ani pentru întâia oară se sparge solidaritatea Ardealului. Dacă în trecut o astfel de faptă ar fi fost un păcat de moarte, chiar după Unire ea a fost o mare şi ireparabilă gresală politică. Deşi în privinţa numerică Românii sunt în majoritate în Ardeal, în privinţa culturală şi economică, străinii reprezentau şi reprezintă şi astăzi o concurenţă temută şi o primejdie reală. Dată fiind aceasta situaţie, precum şi imprejurarea că nici romanizarea, nici normalizarea administraţiei nu se săvârşise încă, menţinerea cât mai intactă a solidarităţii româneşti din Ardeal, trebuia să fie o preocupare cardinală a tuturor oamenilor politici. Astăzi Ardelenii divizaţi în zece fracţiuni nu pot rezista cu aceiaş putere nici manoperilor străine şi nu pot colabora nici la romanizarea şi normalizarea administraţiei.

Oamenii de treabă, oamenii pricepuţi, Românii buni au fost daţi deoparte şi au fost înlocuiţi prin renegaţi, fosti agenţi de a lui Tisza cum sunt George Popa, Petru Mihali, Petru Meteş şi alţii.

Românii cari au suferit martirajul atitudinei naţionaliste nu numai, că nici o decoraţie, nici o satisfacţie n'au primit, ci au fost daţi afară din slujbe şi şicanaţi.

In acelaş timp foştii agenţi ai guvernelor ungureşti, renegaţii patentaţi, sateliţii cutărui conte şi baron, graţie tradării dlui Goga astăzi se lăfăiesc în posturi înalte de prefecţi şi subprefecţi, ba sunt „aleşi" deputaţi în parlamentul Român, vai, cum? Prin furt de urne, falsificare şi teroare ne mai pomenită. Dacă nici faptele acestea nu sunt suficiente pentru a demoraliza o societate, aceea ar trebui să fie compusă din sfinţi şi apostoli.

„Infrăţirea" liberală din Cluj declară sentenţios, că după unire nu mai aveam nevoie de solidaritate căci nu mai avem duşmani. Să că este o fericire dacă vom fi divizaţi în sute de tabere politice după concepţiile variate ale fiecăruia. Un principiu mai caraghios pentru educarea masselor nici că s'ar putea inventa.

Nicăiri în lume nu s'a pomenit să vină vre'un bărbat de stat sau îndrumător de neam şi să declare, că poporul său nu

are nevoie de solidaritate şi de armonie socială. Aşa luxoşi şi pretenţioşi n'au au fost nici romanii, nici germanii, nici englezii, nici francezii, nici măcar un Mussolini nu vorbeşte aşa. A fost însă deajuns să găsim o vină dureroasă dlui Goga, pentru ca amicii liberali să sară în ajutorul lui inventând marele şi irepugnabilul principiu de stat: „Solidaritatea Românilor din Ardeal trebuie distrusă pentrucă este o mare fericire să intronăm desbinarea şi luptele fraticide". Bravos popor!

Şi apoi „Infrăţirea" să face că nu găseşte duşmani împotriva cărora s'ar îndrepta aceasta solidaritate. Iată îi răspundem: *impotriva otrăvitorilor de suflete, impotriva panamiştilor, impotriva îmbogăţiţilor de războí, impotriva hoţilor de urne, impotriva tuturor mercenarilor politici.*

Nu vreau să zic, că în cazul dacă dl Goga nu-şi implinea actul său „măreţ" de felonie politică, în Ardeal ar fi fost un Canaan. Dar nici unificarea cu furca, nici panamalele cu impropriètărirea, nici anarchizarea administraţiei, nici furturile de urne, nimic din delicatesele politice ale sistemului fanariot nu se importa. Ţara ar fi fost unificată, încet dar sigur, refăcută aproape sigur, şi fericită probabil. Aşa, cine spune că lucrurile merg bine, că în acesti cinci ani s'a creiat ceva pozitiv, ceva mai mult decât a produs Consiliul Dirigent?!

Ce legi sau instituţiuni s'au unificat, câte şcoli sau mai zidit, cu cât s'a urcat leul, cu ce este viaţa mai ieftină, câte linii ferate sau zidit? Cum s'a întins câmpul de operaţie a gazului metan? Cum s'a regulat şi cum s'a normalizat exportul? Peste tot care este opera pozitivă a liberalilor şi Averescanilor, dar mai ales a dlui Goga, care se girează salvator al Ardealului şi indrumător al tinerimii?

Desfiinţarea Consiliului Dirigent a fost o greşală fatală politică şi un act administrativ de o complectă imprudenţă. Asupra activităţii Consiliului Dirigent am vorbit în altă parte şi am văzut opera infăptuită de el.

Dar să admitem de dragul discuţiei, că acest Consiliu Dirigent a fost un guvern tot atât de slab, ca şi guvernele averescan şi liberal, nici atunci nu trebuia desfiinţat, ci dimpotrivă trebuia lăsat să-şi continue opera începută de consolidare şi unificare în orice caz trebuia lăsat să se useze com-

plet şi astfel să se discrediteze în faţa opiniei publice guvernarea „regionalistă“ pentru a face loc apoi sistemelor bune de unificare şi a politicei sănătoase regnicolare. Asta ar fi fost interesul nu numai al Statului dar chiar al partidelor din vechiul Regat. Partidul Naţional, cădea jertfă odiului public, dar sucomba cu sufletul împăcat şi constiinţa linistită, că a contribuit la refacerea şi consolidarea ţării. Pentru slăbiciunea guvernului Averescu şi pentru ura, invidia şi nepriceperea dlui Octavian Goga şi a amici lor săi, Ardealul a fost împins în criză, ţara a pierdut enorm, unificarea s'a compromis, refacerea şi consolidarea s'a oprit dând loc unui conflict între vechiul Regat şi provincii, care ia proporţii tot mai ameninţătoare. Dar pe dl Goga îl ardea să dea o „lovitură“ lui Maniu, pe dl Groza, să fie ministru, pe dl Prie, să se răzbune asupra dlui Ghibu etc., etc. Fireşte că în faţa acestor „mari şi justificate“ pretenziuni naţionale au trebuit să dispară interesele „secundare“ ale ţării.

Dacă ne declarăm impotriva autonomiei suntem cu atât mai mult în contra sistemului de unificare a guvernelor averescane şi liberale. Sub unificare guvernele acestea au inţăles: scoaterea din vigoare în mod ilegal şi incidental a legilor şi ordonanţelor din Ardeal, amovarea, transferarea şi degradarea funcţionarilor Ardeleni, pentrucă nu s'au inregimentat în partidele lor politice, în cele mai multe cazuri inlocuirea lor prin funcţionari incapabili şi nepregătiţi, transplantarea în întregime a unor legi învechite şi nepotrivite pentru stările de aci, introducerea politicei, a corupţiei şi a parazitismului în administraţie, deci prostituarea funcţionărimii, pentru a subjuga Ardealul politiceşte la fel cu vechiul Regat. Fireşte, că noi nu putem fi pretini ai unei „unificări“ aşa concepută. Pentrucă noi sub unificare inţelegem înainte de toate cultivarea sentimentului naţional şi patriotic, care nu imparte ţara în paşalâcuri, deci o unificare sufletească înţelegem o legiferare în colaborare frăţească, indreptăţirea egală a provinciilor noui cu vechiul Regat, legi noui şi bune, un tratament dela egal la egal, o selecţiune nu după regiuni, ci după valoarea indivizilor, adecă o unificare în inţelesul adevărat al cuvântului şi nu o octroiare în baza unei anexări, ce n'a existat niciodată.

Lupta fratricidă, pauperizarea Ardealului, haosul interminabil administrativ, desbinările confesionale, stagnarea romanizării Ardealului: iată rezultatele rupturei executate de dl Goga.

DL GOGA LA GUVERN

De sigur că şi eu sunt de părere, că dacă ar fi vorbă să aleg într'un guvern unguresc sau bolşevic şi între un guvern Goga, mai bine să avem în permanenţă, un guvern Goga-Averescu. Dar când imi este posibilitatea dată să aleg între guvernele liberale, ţărăniste, democrate, naţionaliste şi averescane imi fac calculul conform capacităţii, cinstei, corectităţii respectivilor bărbaţi de stat. Nu l'am invidiat şi nu-l voi invidia pe dl Goga pentrucă a fost ministru şi va fi ministru. Au fost ministrii şi vor fi mult mai slabi decât cum a fost dl Goga. Totuşi într'o scriere cum este cea de faţă trebue să examinăm cu rigorozitate cum a corespuns dl Goga datorii sale de ministru. Faptul numai că cineva este mare general, mare poet, mare cântăreţ la operă poate să-i aducă cinstea de a fi preamărit de un neam întreg, totuşi nu ajunge să-l califice de bun cârmuitor de ţară. Privită prin aceasta prizmă materială guvernarea dlui Goga, ea rătăceşte undeva sub zero pe termometrul politic.

Intreb, ce a făcut dl Goga personal şi e bine să accentuăm acest cuvânt, ce lege a redactat, ce operă de guvernare a creat, la ce operă de guvernare a colaborat, la ce administraţie a contribuit? Şi mai ales ce a făcut dl Goga pentru Ardeal, a cărui protector şi indrumător pretinde că este?

Doi ani de zile abea a vorbit de două ori în Cameră la chestiuni generale şi numai la sfârşitul guvernării Averescane începu să desvoalte o activitate mai intenzivă, în lucrăturile de după culise, atunci când se dădea zor pentru salvarea averescanismului. Intr'un moment lucid sau dintr'o inspiraţie mefistofelică a oferit dlui Maniu formarea unui guvern de coaliţie promiţând sprijinul partidului său.

Aş fi dorit, ca acest capitol să fie lung şi variat raportând despre activitatea laborioasă a dlui Goga. El trebue să fie însă scurt şi fără miez cum este opera de guvernare a Dlui Goga.

Alţi oameni politici lasă în urma lor o activitate rodnică şi febrilă, numele lor să leagă de câte o creaţie mare, trecerea lor pela ministere nu se rezumă numai în iscălirea de acte. Ce a făcut sub acest raport dl Goga în doi ani de guvernare? Numele lui Spiru Haret se aminteste şi astăzi în legătură cu învăţământul românesc. Take Ionescu a injghebat Mica Antantă. Altul a redactat reforma agrară, altul a adus votul universal şi când va veni istoriograful să cerceteze şi să stabilească, că ce a adus dl Goga, va trebui să constate, că n'a făcut altceva, decât a întrigat, vecinic a întrigat. Totuşi dl Goga înainte de a veni la putere şi chiar imediat ce a ajuns ministru, a promis solemn la diferite prilejuri, că va purifica viaţa publică şi va pune sub lacăt pe foştii membri ai Gonsiiiului Dirigent. In schimb Dsa a acoperit prin numele său şi popularitatea de care se bucura toate afacerile veroase şi inspăimântătoare ale guvernării averescane. Intr'o altă ţară unde este un control riguros asupra activităţii ministeriale opinia publică îl scotea de mult din circulaţie, îl făcea imposibil, la noi el apare pe scenă după doi ani dela Resiţa, Giagoga, Hârtia şi este salutat ca un mare indrumător al tinerimii şi stegarul cel mai reprezentativ al ideii naţionale.

DL GOGA ÎN OPOZIŢIE

Este oarecum paradoxal să vorbim despre dl Goga în opoziţie. Dacă aş crede că nu afirm ceva banal aşi spune, că dl Goga e vecinic la guvern. Cine ar spune că sub guvernarea liberală dl Goga face opoziţie? Fiţuica sa din Cluj alimentată din fondurile secrete ale ministerului de externe, oamenii săi sprijiniţi la alegeri din partea guvernului, părintele Dăianu scos la Alba-Iulia chiar cu furtul de urne, el însuşi decorat, în fiece zi aproape purtat în slavă de presa guvernamentală, cine ar spune că toate acestea sunt semne cari pot dovedi o opoziţie a dlui Goga. Abea găseşti om chiar în propriul lor partid, mai resfăţat de Brătieni, ca tocmai acest leader „opoziţional". Şi peste tot ce a făcut dl Goga în opoziţie? Ce cuvinte a avut impotriva furturilor de urne? El poetul consacrat a neamului, vestitorul nedreptăţilor şi ilegalităţilor ungureşti, ce cuvinte

aspre a avut impotriva falsificării voinţei nationale? Cu ce justifică marele indrumător şi purificator păcatul originar al constituantei liberale, acest scandal european şi ruşine naţională? Ce lupte a dus dl Goga impotriva constituţiei liberale? Ce plânsoare a dat impotriva şi în chestiunea crizei economice? Puse acestea întrebări, se evidenţiază uşor de ce tagmă opoziţionistă se ţine dl Goga, guvernamentalul camuflat al politicei româneşti.

Unui singur partid îi face opoziţie dl Goga: Partidului Naţional. Numai cât şi partidul naţional este în opoziţie. Deci dl Goga este opoziţia opoziţiei. Un non senz în viaţa politică a oricărui stat. Cel doare pe dl Goga acest non senz. Orbit de patimi şi ros de individie dl Goga slujeşte o singură ţintă: nimicirea fruntaşilor Ardeleni care îi pot fi rivali.

Compromis în guvernarea lui, căzut la alegeri partidul dlui Goga a fost desfiinţat. Dacă peste tot putem vorbi de un partid politic al poporului în Ardeal. Am amintit în alt loc, dar este în deobşte cunoscut, că la alegerile generale nici un gogist, nici măcar din întâmplare sau prin furt de urne nu a fost ales. Să ştie că dl Groza a fost ales quasi pe lista liberală, ne având contra candidat din partea guvernului. Fireşte la aceia alegere s'au uzat de mijloacele prea bine cunoscute. In aceasta situaţie penibilă: om politic fără partid, fără ziar, fără aderenţi, fără slujbă, fără mandat dl Goga s'a retras în castelul dela Ciucea.

Trebuie să încrestăm aci o mică intrigă a dlui Goga. Pentru a impiedeca realizarea dorinţei unanime a Ardelenilor şi pentru a distruge armonia dintre dl Iorga şi partidului naţional, a propus preşidenţia celui dintâiu la „Astra". Tot acel Goga, care pe timpul Ungurilor părăsise „Lupta", pentrucă nu putea să şi plaseze acolo atacurile veninoase impotriva dlui Iorga şi tot acel Goga, care în anul 1920 demisionează din guvernul Vaida tocmai pe motivul, că dl Iorga a fost ales preşedinte al Constituantei.

A lăsat apoi să treacă câtăva vreme peste trecutul foarte puţin glorios pentrucă lumea să uită năcazurile cauzate de guvernarea averescană şi decepţia sa faţă de guvernul dlui Goga Intrigant abil cum este dl Goga a ştiut că nici cu aderenţii lui de până acuma, cu nimeni în lume care îi cunoşteau

isprăvile, nu putea face politică. A simţit imposibilitatea de a se preta la orice joc politic în situaţia dată de atunci. Totuşi bine ştiind, că în politică ca şi pe scena teatrală primadonele au nevoie de reclamă, căci artista care nu mai figurează e ca şi moartă, a hotărât scoaterea unei reviste. O revistă mai mult cu caracter de biurou litografic, un fel de Korespondentz sau Wolf-biurou al gogismului, revistă tipărită pe seama redacţiilor.

Dl Goga a continuat în revista sa opera de ponegrire, de intrigi, de clevetire impotriva partidului naţional, pe care n'a întrelăsat'o nici pentru un moment în fumul şi mirosul neplăcut al atmosferei cafenelelor. Nesprijinit de nimeni, dispreţuit şi urât dl Goga era pe punctul să emigreze din ţară sau să se călugărească undeva la o mănăstire politică.

Atunci însă s'a întâmplat, că au izbucnit mişcările studenţeşti şi fasciste. Pierzând orice legătură cu trecutul şi prezentul dl Goga a făcut un calcul abil şi s'a aruncat în braţele generaţiei viitoare. Acei cari nu-l cunoşteau, care nu-i cunoşteau faptele şi procedeurile sale, cari însă puteau fi încântaţi de stilul său pretenţios, de frazeologia sa bombastică îi mai puteau da oareşi careva speranţe de salvare şi de primire. Şi iată-l pe dl Goga dintro'dată inverşunat antisemit şi doctrinar al fascismului. Nu-i aici locul şi nici n'am de gând să vorbesc despre mişcarea antisemită. Imi rezerv dreptul a arăta adevăratele motive pentru cari a izbucnit şi s'a desvoltat aceasta mişcare. Ştiu şi afirm însă că în ceace priveşte pe dl Goga aceasta mişcare nu-i serveşte pentru altceva decât de un piedestal de înălţare de-o puncte pentru revenirea sa în viaţa politică, de unde a fost izgonit. Ştiu şi acea că nici studenţii, nici fascistii, nici domnii dela acţiunea românească şi dela alte acţiuni creştine n'au de gând să-l servească pe dl Goga şi ei se vor mira mai mult dacă prin atitudinea lor se va întâmpla nu ceace vor, ci acea ce este firesc să se întâmple.

Avem un exemplu clasic în istorie. După sfârşirea domniei de teroare a Iacobinilor, după decapitarea triumviratului Robespierrien, în capitala Franţiei au apărut dintro'dată muscadinii. „jeunesse dorèe", cari au tras la răspundere pe toţi profeţii mincinoşi ai revoluţiei Franceze. Şi atunci să întâmplase că unul dintre cei mai scârboşi iacobini, Frèron, simţind schimba-

rea vremii, dintr'un imbold josnic al cameleonilor politici, s'a aruncat în braţele acestor muscadini ai teroarei nouă, numită teroare albă, un fel de fascism. Dar tinerimea de aur, tinerii francezi, nu au făcut ca epigonii lor români, nu l-a îmbrăţişat pe Frèron, revista lui a fost arsă, el însuşi bătut cu pietri. Pentrucă tinerimea franceză a fost de părere, că dacă dreptatea este în mars, ea nu are nevoie de ajutorul lui Frèron, care prin trecutul său şi prin morală sa compromite ideia dreptăţii. Ce frumos şi ce educator ar fi fost dacă tinerimea română făcea la fel cu tinerimea franceză şi răspundea la fel dlui Goga, că este adevărat ce zici: Ideia naţională este în mars, tu însă, cavaler al Resiţei, al Giagogei al Hârtiei hermesul fanarioţilor în Ardeal, protectorul mangriştilor, fost ortac nedespărţit şi debitor alui Aristid Blanck, tu rămâi la o parte în castelul tău dela Ciucea, ideia naţională va învinge şi fără concursul tău, tu ai compromite numai aceasta idee şi curentul de purificare morală.

Rolul de întreţinut al liberalilor, de guvernamental camcuflat, de opoziţionist de contrabandă nu-i dă dreptul dlui Goga să se erijeze de conducător şi îndrumător al tinerimei. Conducătorii tinerimii sunt oameni integrii şi fără de păcate, viaţa lor însăşi trebue să fie carte deschisă, pildă de urmat, nu exemplu de combătut, ei trebuie să fie apostoli şi nu mercenari politici, ei trebuie să pornească marile curente şi prin focul idealismului lor să încălzească sufletul tinerimei, ei trebuie să se jerfească, nu să se precupeţească. In acest înţeles pot fi conducătorii şi indrumătorii tinerimei dnii Moţa şi Zelea Codranu, cari colindă închisorile Ţării şi îşi sacrifica tinereţile lor în lupta pentru o ideie, care chiar greşită de-ar fi, totuşi nu scoboară nobleţa gestului lor, dar nu poate fi dl Octavian Goga, care nimic nu jertfeşte, ci numai va câştiga din aceasta „afacere", care a fost naţionalist, intervenţionist, tachist, blankist, iarăşi naţionalist, averescan, antisemit, fascist, maghiaro-fob şi mahiarofil, bolşevic şi reacţionar, iar astăzi cochetează cu liberalii.

Nu, Doamnelor şi Domnilor dela diferitele acţiuni creştine şi româneşti, acest om nu poate fi indrumător al tinerimei.

DL GOGA, „ANUMITA PRESĂ" ŞI MINORITĂŢILE ETNICE

Il avem aşadar pe dl Goga „mare fascist", „antisemit doctrinar", „beliduce al tinerimii", „reprezentantul tipic al şovinizmului românesc" şi câte toate. De obiceiu omul nu se îndoieşte de sinceritatea sentimentelor politice a nimănui într'un stat modern, între împrejurări normale, spre pildă în Anglia. Dar la noi foarte mulţi sunt cari schimbă convingerile lor deodată cu anotimpurile şi cari una gândesc şi alta fac, una vreau şi pentru altceva se luptă. Un savant zicea undeva, că cel mai frumos lucru e pentru un bărbat, ca faptele sale să fie în armonie deplină cu convingerile sale. Dacă aceasta este adevărat, atunci cel mai urât lucru e, ca un bărbat să lucreze împotriva convingerilor sale, sau să nu aibă convingeri de loc. Nu voi suspecta fireşte convingerile dlui Cuza, care a fost antisemit în toată viaţa lui, prin urmare nu e mirare, că acuma se găseşte în fruntea mişcării. Dar ierte-mi-se dacă voi avea una mie de observări împotriva antisemitului, fascistului şi şovinistului noviţian, care este dl Octavian Goga.

Am arătat în alt loc pentru ce motive avea nevoie dl Goga de îmbrăţoşarea mişcării antisemite. Este însă foarte curioasă atitudinea sa faţă de „anumita presă". De aproape douăzeci de ani de când dl Goga încurcă iţele în politică „anumita presă" a păstrat faţă de el până în timpurile mai noui simpatii şi consideraţii deosebite. Nimeni n'a fost mai alintat, mai reclamat decât tocmai dl Goga. Şi nici dl Goga nu avea nimic cu redactorii dela anumita presă. Dnii Fagure, Rosental, Mille, Graur, etc., etc., cu toţii erau publicişti eminenţi şi prietini dragi, erau Români entuziaşti, cari se găseau într'o tabără cu dl Goga. Ei au devenit „anumiţi", „străini", „ortodoxi", „jidani" exact din momentul din care s'au despărţit drumurile lor politice de ale dlui Goga. Decând în coloanele acestor ziare dl Goga nu era prezintat decât de fapt cum este: un aventurier politic. Ale cui interviuri, portrete, articole apăreau în „Adevărul" şi „Dimineata" dacă nu ale dlui Goga? Cine era prietin cu Blanc Aristid la Nizza dacă nu tocmai dl Octavian Goga, cine a dedicat câteva şire de afecţiune şi dragoste împreună cu portretul său

dlui Aristid dacă nu marele antisemit şi fascist dela Ciucea? Dar să ne oprim niţel la cazul „Adevărul"-ui. Dela un timp încoace, dacă nu mă înşel, de astă-vară „Adevărul", din ce motive nu ştiu, dar nu impoartă, împinge carul averescanismului. De atunci dl Rosenthal este cruţat, de atunci toată furia lui Jupiter tonans, a fascistului dela Ciucea se descarcă numai asupra dlui Fagure şi pe cei dela „Lupta", cărora nu li-e teamă de „bardul naţional". Nu trebue aci o minte ageră pentru ca să constaţi: „anumita presă" a fost bună şi inescepţionabilă pânăce nu s'a atins de zeităţile gogismului şi de însaşi zeitatea supremă, a devenit însă îndată „înstrăinată" şi „jidovită" îndatăce a rostit vr'un cuvânt împotriva atitudinei suspecte și amorale a dlui Goga.

Cazul Paukerow merită o relevare specială. Dl Leonard Paukerow, în urma inzistentelor solicitări ale dlui Goga, a cutreerat cu acesta şi cu dl Averescu tot Ardealul, pe timpul alegerilor generale din anul 1920. Dl Paukerov a fost în tovărășia dlui Goga în tot timpul acesta, ba mai mult a dormit în acelaş vagon special. Pe atunci dl Goga a fost perfect mulţămit cu dl Paukerow. Atât de mulţămit, că dl Paukerow a fost încredinţat cu diriguirea organului gogist din Cluj „Gazeta Ardealului" („România"). Pe atunci dl Paukerow a fost „băiat de treabă", „drăguţ" și „român verde ca stejarul", cel puţin ca dl Goga. Era doar leibjurnalistul „fascistului" de astăzi. Astăzi dl Paukerow este „mişel, jidan, înstrăinat, bolşevic şi câte toate". Și toate acestea fiindcă dl Paukerow nu se mai numără printre credincioşii castelanului dela Ciucea.

Şi apoi e nostimă atitudinea dlui Goga faţă de minorităţile etnice. Hotărârile dela Alba-Iulia nu sunt bune, ba sunt false, când este vorbă de autonomia provizorie ardeleană sau de puterile date Consiliului Dirigent, îndatăce însă este vorbă de minorităţile etnice, de drepturile rezervate lor, în baza principiilor wilsoniane, dl Goga se referă la aceiea hotărîri, ca la cuvintele din Talmud, cari sunt inapelabile. La Cluj când se găseşte în faţa studenţimei, sau în cabinetul de lucru a dlui Bornemisa, sau în antişambra dlui Pădeanu, dl Goga este mare şovinist şi mare fascist. La Ciucea el se preface deodată în democrat, luptător al umanităţii, aderent al Clartè-ului. Acolo în-

tre pastetă şi între friptură de gâscă dl Goga încheie pactul cu Ugron, cu Gyárfás, cu Bernády şi vorbeşte despre marele om de stat care a fost Tisza şi cochetează cu iredenta maghiară. Cineva îi pune întrebarea: Escelenţă cu studenţii ce facem dacă veniţi la guvern? Marele bărbat de stat răspunde calm şi cinic: pe aceia îi desarmez eu! Minorităţile etnice sunt îmbrăţoşate de gogişti şi averescani. In Bănat şvabii, în Basarabia ruşii, saltă de bucurie: soseşte ziua dreptăţii, vine solul lui Árpád, alui Siegfried, alui Petru cel Mare şi ne eliberează. Vai de toţi mişeii de-alde Vaida, Maniu, Ciceo Pop, Goldiş, Brătianu, Anghelescu, Jorga cari au lucrat împotriva minorităţilor etnice. Vine la guvern Escelenţa Sa dela Ciucea şi ne face dreptate. Dsa ştie cum trebuie cârmuită Ţara, ştie ce ne doare pe noi, are grijă de cei săraci şi prigoniţi.

Nu voi inzista mult să dovedesc ce mare pagubă resultă pentru statul român din urma acelor metoade când partidele încep să liciteze asupra bunurilor naţionale pentru a obţinea aplauzele minorităţilor. E lucru aproape firesc şi înţeles de oricine, ce politică greşită este dacă partidele noastre politice înarmează minorităţile şi le amestecă în lupta dintre partide. Cine cunoaşte alfabetul politic ştie ce mare greşeală este aceasta. Dacă dl Goga n'o ştie asta, e foarte dureros, dar ar fi şi mai dureros, dacă o ştie şi o face intenţionat să slăbească, prin astfel de apucături nedemne şi potrivnice intereselor noastre naţionale, adversarii săi politici.

Şi acuma întreb pe dnii dela acţiunile româneşti şi creştine, cari l'au aplaudat pe dl Goga: pe care dintre cei doi l'au aplaudat? pe dl Goga fascistul, şovinistul, antisemitul sau pe dl Goga radicalul, democratul, umanistul? Pe îngerul păzitor alui Paukerow sau pe duşmanul neprihănit al evreilor? Clain spunea: e mare lucru să fii născut Român. Voi adăoga cu modestie: E şi mai mare lucru dacă în cineva se ascund doi români, unul şovinist, altul liberal sau democrat. Ne spune doar vechiul dicton: Unde-i unul nu-i putere, unde-s doi puterea creşte...

UN CUVÂNT DE ÎNCHEIERE

Cei, cari vor ceti aceasta broşură, se vor întreba indată ce va răspunde dl Goga, ce va răspunde „Ţara Noastră"?

Dl Goga poate, că nu va răspunde de loc. Şi va da aspră poruncă „redacţiei" dela „Ţara Noastră" să nu răspundă nici ea. Poate, că va zice: trebuie ignorat ticălosul acela, care a indrăsnit să se atingă de persoana mea sacrosantă, eu sunt cu mult mai sus dacât să me incomodeze micile inţepături de ale cutărui sau cutărui necunoscut.

Sau va răspunde nu personal, ci prin argaţii lui, că sunt nebun, mişel, hoţ, stupid, cum este obiceiul lui să răspundă.

Am însă mângăierea, că nu voi primi la nici un caz un răspuns obiectiv, pentrucă un astfel de răspuns l'ar desminţi pe acel Goga, de care vorbesc în broşura mea.

Sunt sigur, că dl Goga nu va putea veni să răspundă:

Nu este adevărat, că n'am organizat satele din Ardeal pe timpul Ungurilor şi că am scris articole impotriva lui Iorga.

Nu este adevărat, că în timpul răsboiului n'am fost pe front, că n'am organizat Crucea Roşie, că n'am fost în Siberia, că am fost la berăria Imperial.

Nu este adevărat, că pe timpul declarării Unirii am fost la Nizza.

Nu este adevărat, că nu am lucrat, ca şeful Resortului de propagandă, am scris cutare sau cutare broşură, am ţinut cutare sau cutare adunare, am făcut cutare sau cutare lucru.

Nu este adevărat, că n'am lucrat nimic ca ministru, am redactat personal cutare sau cutare lege.

Nu este abevărat, că nu fac opoziţie guvernului liberal.

Nu este adevărat, că am pertractat şi am încheiat pact secret cu Ungurii la Ciucea.

Nu este adevărat, că am cutrierat Ardealul în vagon special cu Paukerow.

Aşa un răspuns dl Goga nu va da, nu va putea da.

Şi aceasta este pentru mine o mare mângăiere.

* * *

Şi astfel dl Goga, nestânjenit de nimeni, ba purtat în slavă, de mulţi oameni distinşi ai societăţii şi de tinerimea setoasă după ideal şi dreptate va continua scamatoria sa politică, va continua intrigile, opera sa distructivă, va reveni din nou pe arena politică mai popular şi mai pretenţios, de cum era şi va împiedeca opera de refacere a Ţării şi de renaştere naţională.

Dar atunci ce rost are aceasta broşură? Mărturisesc sincer şi fără să repet cele, ce am spus în precuvântarea ei, nu urmăresc altceva, decât să produc un document istoric, pentru a stabili într'un viitor apropiat răspunderile unor oameni şi a unor curente, cari prin sprijinirea dlui Goga, volens-nolens lucrează pentru scopuri diametrial opuse intereselor naţionale.

Îi răspund cu vechiul dicton latinesc: *„Volenti non fit injuria!“*.

Tipografia Cartea Românească S. A., Diciosânmărtin — 1924.